

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเลือก เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 19 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
2. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ท่องเที่ยว ก่อนและหลังการไป

ท่องเที่ยวทัศนศึกษา

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา อาทิ ความสนใจ การซักถาม การร่วมกิจกรรมกลุ่ม และการแก้ไขปัญหา การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ

4. แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

เพื่อให้นักเรียนบันทึกความรู้ ความสนใจ ความรู้สึก เจตคติ และปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อน- หลัง และระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

5. แบบบันทึกการเดินทางโดยผู้วิจัย และคณะ

เพื่อบันทึกพฤติกรรม และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

6. การบันทึกภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง ระหว่างการท่องเที้ยวทัศนศึกษา
ด้วยกล้องวิดีโอและกล้องถ่ายรูป โดยผู้วิจัยและนักเรียน
เป็นการบันทึกภาพเพื่อสังเกตพฤติกรรม และความสนใจในการเรียนรู้ของ
นักเรียน

7. การนำเสนอสิ่งที่นักเรียนได้จากการท่องเที้ยวทัศนศึกษา

1.1 การนำเสนอด้วยปากเปล่า

1.2 การจัดนิทรรศการ

8. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ครู และวิทยากร ทั้งอย่างเป็นทางการ
และไม่เป็นทางการ ต่อกิจกรรมการท่องเที้ยวทัศนศึกษา

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
เกี่ยวกับการท่องเที้ยวทัศนศึกษา แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบบันทึก
การเรียนรู้ของนักเรียน
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยรวบรวมข้อคำถาม และเลือกข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับ
วัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. นำเครื่องมือที่สร้างไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง
4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาต่อไป

การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการ
ประสานงานร่วมกับโรงเรียนวัดศรีบัวบานตามขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนกิจกรรมการท่องเที้ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

1.1 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและนักเรียนที่จะทำการ
วิจัย โดยการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน
เรื่อง โครงการพัฒนาการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (จรัลดิถีแอดวเควบ้าน) ซึ่งเป็น
โครงการที่อาจารย์นิเทศาจัดทำขึ้น นอกจากนี้ยังได้สอบถามทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรม

การเรียนรู้แบบท่องเที่ยวทัศนศึกษา รวมทั้งการเตรียมตัวเบื้องต้นของนักเรียนก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากประธานสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดศรีบัวบาน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้เข้าพบอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนวัดศรีบัวบาน เพื่อแนะนำตนเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนรายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1.3 ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาประมาณ 6 อาทิตย์ก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาในการสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียน โดยการเข้าไปพูดคุยกับนักเรียน และเข้าไปสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนที่โรงเรียนอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องมีกระบวนการเก็บข้อมูลวิจัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในระหว่างนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ดังนี้

- ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั่วไปของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มประชากร
- ทดสอบความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ที่นักเรียนจะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด โดยให้เวลาในการเขียนทั้งหมด 1 ชั่วโมง ในแบบสอบถามได้ถามถึงความรู้ และข้อมูลที่นักเรียนทราบเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา อันได้แก่ จังหวัดอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงแหล่งที่มาของความรู้
- แบ่งกลุ่มสนทนา โดยให้นักเรียนพูดคุยกันในกลุ่ม แล้วเขียนรายงานสรุปถึงเรื่องประสบการณ์การเดินทางไปท่องเที่ยวต่างจังหวัดที่ผ่านมา และการเตรียมตัวที่จะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้
- บันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1.4 แจกแบบบันทึกการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้นักเรียนได้บันทึกความคิด ความรู้สึก ก่อนเดินทาง และการเตรียมตัวของนักเรียนก่อนเดินทาง โดยผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดในการเขียนบันทึกในแต่ละส่วน และตอบข้อซักถามของนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยได้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งของที่ต้องเตรียมในการเดินทาง โดยมีตัวแทนออกมาจดสิ่งที่เพื่อนเสนอบนกระดานดำ แล้วจึงสรุปร่วมกันว่ามีสิ่งใดบ้างที่สำคัญ และจำเป็นต้องนำไปในการเดินทาง จากนั้นนักเรียนกลุ่มประชากรทุกคนจึงได้บันทึกลงในสมุดของตน

2. ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 คน ร่วมเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษากับนักเรียน และได้เก็บข้อมูลดังนี้

- 2.1 บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวตลอดช่วงเวลาของการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- 2.2 บันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- 2.3 ให้นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน ในระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- 2.4 ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาจากนักเรียน ครู และวิทยากร

3. หลังกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้วยแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษามาแล้ว โดยให้เวลาในการเขียนทั้งหมด 1 ชั่วโมง ในแบบสอบถามได้ให้นักเรียนเขียนแนะนำจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นที่ได้ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษามาแล้ว อันได้แก่ จังหวัดอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงแหล่งที่มาของความรู้ในด้านนี้

3.2 ให้นักเรียนนำเสนอสิ่งที่นักเรียนได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการ

- แบ่งกลุ่มสนทนา โดยให้นักเรียนได้พูดคุยและเขียนสรุปถึงความรู้ที่ได้รับจากการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา วิธีการได้มาซึ่งความรู้ และแหล่งความรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาในครั้งนี้

- การนำเสนอด้วยปากเปล่าโดยตัวแทนแต่ละกลุ่ม

- การจัดนิทรรศการความรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

3.3 ศึกษาและประเมินการเรียนรู้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น อันได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบสังเกตการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง รวมทั้งการนำเสนอการเรียนรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการนำเสนอด้วยปากเปล่า และการจัดนิทรรศการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการบรรยายเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนำเสนอข้อมูลจากเครื่องมือแต่ละชนิด อันได้แก่

- แบบบันทึกการเดินทางโดยผู้วิจัย
- แบบสอบถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน
- แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- การบันทึกภาพกิจกรรม การสัมภาษณ์
- การนำเสนอผลงาน โดยการจัดการนิทรรศการ และการนำเสนอปากเปล่า

โดยจะแบ่งการนำเสนอข้อมูลเหล่านี้เป็น 3 ส่วน คือ

1. การเรียนรู้ก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
2. การเรียนรู้ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
3. การเรียนรู้หลังการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

สถานที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย

สถานที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1. โรงเรียนวัดศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. สถานที่ตลอดเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน ตั้งแต่

สถานีรถไฟจังหวัดลำพูน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันได้แก่ กองบิน 53 อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ เขาช่องกระจก น้ำตกห้วยยาง และเมืองโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่